

M, p

ÁLIT:

Uppskot um
hvussu
eftirskúli
kann verða skipaður
í Føroyum

Nevnd, sum landsskúlastjórin setti, legði fram.

LANDSSKÚLAFYRISITINGIN, desember 1990.

22 JUNI 1993

F. L. nr.

2112-8/93

Fororð

Við skrivi 17. august 1990 setir landsskúlastjórin eina nevnd til at gera uppskot um eftirskúla í Føroyum. Skrivið er soljóðandi:

"Við heimild í § 6 í lögtingslög nr. 58, dagfest 2. oktober 1958, um skúlafyrising og eftir áheitan frá Føroya Landsstýri hevur landsskúlastjórin gjort av at seta nevnd til tess at gera uppskot um eftirskúla í Føroyum.

Ætlanin er, at arbeiði nevndarinnar skal fevna um hesi viðurskifti:

- 1) Kanna tørvin á alternativum skúlatilboði við kostskúlaskipan til 8. - 10. flokk.
- 2) Gera uppskot um, hvussu slikur skúli kann skipast innan almenna skúlaverkið, og hvussu undirvisingin og gerandisdagurin kunnu skipast saman.
- 3) Koma við uppskoti um, hvar slikur skúli kann vera og koma við metingum um fyrimunir og vansar við ymiskum plássum, t.d. stórbýgd, lítlari bygd við vegasambandi, útoyggj.
- 4) Gera kostnaðarmetingar av slikum skúla viðvíkjandi rakstri og bygging ella leigu.
- 5) Lýsa nágreniliga, hvat skúlin (eftirskúlin í Genner) í dag kostar føroyska samfelagnum (rakstur + næmingastudningur).
- 6) Gera uppskot um, hvussu raksturin av eftirskúla í Føroyum kann figgjast av landskassa, kommunum og kanska næmingagjaldi.

Harumframt verður heitt á nevndina um at taka upp "eftirskúlaheitið" til viðgerðar og möguliga at gera uppskot um annað heiti. Nevndin eiger at miða ímóti at vera liðug við arbeiði sitt tann 1. desember í ár.

Tey, ið ætlað eru at vera í nevndini eru:

Thorben Johannessen, ráðgevi, formaður
Jaspur Olsen, skúlastjóri
Gunnvør Joensen, yvirlærari

Vísandi til omanfyri standandi og munnligu játtan tygara verða tygum við hesum formliga biðin um at gera so væl at vera limur í umrøddu nevnd.

Samstundis verður heitt á formannin um at kalla nevndina til fundar skjótast til ber."

Nevndin hevði fyrsta fund sín 28. august og hevur tilsamans havt 12 fundir. Við støði í verandi skúlalögum, egnum undirvísingarroyndum og upplýsingum frá nøkrum skúlastjórum, nøkrum næmingum, nøkrum bygdaráðum og ymsum landsstovnum hevur nevndin gjørt eitt uppskot.

Tá ið uppskotið var mestsum liðugt, hevði nevndin fund við umboð fyrir Føroya Lærarafelag, Stuðulsfelagið fyrir Norrøna Eftirskúlan, Føroya Fólkaháskúla, Kommunufelagið og nakrar føroyskar lærarar, sum høvdu starvast á eftirskúlum í Danmark. Hesi fólk voru biðin um at gera viðmerkingar til uppskotið. Nevndin er teimum sera takksom fyrir viðmerkingarnar og hevur tikið fleiri av teimum til eftirtekta i tí endaliga uppskotinum.

Tórshavn, 30. november 1990.

Jaspar Olsen
 Gunnvor Jansen
Thorleif Johannessen

Tørvur

í fleiri ár hava røddir verið frammi um, at næmingar í 8. - 10. flokki høvdu tørv á einum alternativi til verandi framhaldsdeildir. Tað er ilt at meta um, hvussu stórum hesin tørvur í veruleikanum er, men ítökiliga kann siggjast, at eitt ávist tal av næmingum í framhaldsdeildaraldri fer til Danmarkar at ganga í eftirskúla. Hetta tal hevur í sjeytiárunum og fyrst í áttatiárunum verið mett at vera 15-20 á hvørjum ári.

Síðani á heystið 1986 hevur Den Norrøne Efterskole i Genner DK havt eitt serligt tilboð við undirvising fyri feroyskar næmingar, og síðani tá hava 35 - 40 næmingar á hvørjum ári verið á eftirskúla har, okkurt árið hava yvir 60 umsóknir verið, men til verandi skúlaár eru öll 38, ið söktu, sloppin inn.

Í skúlaárinum 1989-90 voru 51 feroyingar á eftirskúla í DK, 38 í Genner og 13 á øðrum donskum eftirskúlum.

Tað er ringt at meta um, hvort hetta er tann veruligi tørvurin; óivað høvdu fleiri feroyingar farið á eftirskúla í DK, hóast eftirskúli var í Føroyum, og væntandi høvdu nögv av teimum 50, ið eru á eftirskúla í DK, ikki farið á eftirskúla í Føroyum.

Tað er helst so, at meginparturin av teimum næmingum av útoyggjum, ið noyðast at flyta heiman, tá ið teir skulu í 8. flokk, - og kanska eisini fleiri av teimum, sum hava óhøgliga ferðing hvønn dag, høvdu farið á eftirskúla, um tað stóð teimum í boði.

Útoyggjanæmingar, ið noyðast at flyta heiman til at fara í framhaldsdeild, eru eftir verandi hagtølum hesir:

	8. fl.	9. fl.	10. fl.	íalt
1991:	3	11	9	= 23
1992:	8	3	11	= 22
1993:	9	8	3	= 11
1994:	9	9	8	= 26
1995:	14	9	9	= 32
1996:	6	14	9	= 29
1997:	12	6	14	= 32

Teir, ið hava mest óhøgliga ferð í skúla eru so mangir:

1991:	11	8	?	= (19)
1992:	9	11	8	= 28
1993:	6	9	11	= 26
1994:	8	6	9	= 23
1995:	4	8	6	= 18
1996:	8	4	8	= 20
1997:	2	8	4	= 14

Um vit bara rokna við, at næstan öll úr fyrra bólkinum og heilt fá úr seinna bólkinum høvdu farið á eftirskúla, so hevði talið verið millum 20 og 30 um árið. Harafturat koma so tey - kanska fáu - úr tí bólkinum, ið nú fer til DK og tey, ið av einihvørji orsók hava brúk fyri at skifta skúla, tað vera so tilsamans eini 30-40 á hvørjum ári.

Nevndin metir, at skúlaleiðararnir í teim fóroystu fólkskúlunum eru teir, sum frægast hava eina hylling á, hvussu nógv høvdu farið á eftirskúla, um ein slikur var í Føroyum, og varð tí sent eitt spurnarskriv til allar fólkaskúlar í landinum (sí skjal 1 við teim samantaldu svarunum). Í skrivenum vóru 2 spurnarbløð: eitt til skúlaleiðaran at svara og eitt til næmingar í 7. - 10. flokki at svara. 31 av teim 64 skúlaleiðarunum hava svarað og 1823 av teim 3066 næmingunum í 7. - 10. flokki. Svarini hjá skúlaleiðarunum geva eina týðiliga ábending um, at tørvur er á einum alternativum skúlatilboði til næmingar í framhaldsdeildaraldrinum.

Svarini hjá næmingunum eru kanska ikki so álitandi, tí neyvan hevði eitt so stórt tal, sum her kemur fram, farið á eftirskúla, og heldur ikki er tað realistiskt, ei heldur ynskilegt at so nógv fáa tilboðið. Tó kunnu svarini frá næmingunum geva hesar ábendingar:

- eitt stórt tal hevur hug at fara á eftirskúla, um hesin er í Føroyum. (Men tey eru ikki einsamøll um at gera tað av, tí kann svarið ikki takast fyri fult, beint sum tað er).
- ein eftirskúli við einihvørjari undirvisingarskipan, ið var ørvísi enn tann vanliga bókliga framhaldsdeildin, tey kenna, hevði havt størst áhuga. (Tað hevur nevndin so lagt sær í geyma viðvikjandi uppskoti um undirvisingarskipan).
- tað er ikki so avgerandi fyri áhugan, hvor í landinum skúlin liggur.

Tað kann tykjast løgið, at nevndin, hóast tølini, ið nevnd eru frammanfyri, bert mælir til at seta á stovn skúla, ið skal rúma 40 næmingum. Tað hevur fleiri grundir:

- tølini kunnu væl vera sett í hægra lagi.
- skúlin skal ikki vera stórur, um hann eisini í stødd skal vera eitt alternativ til verandi skúlar.
- tað er betri at kunna fylla skúlan og kanska við hvort siga nei til upptøku, heldur enn at hann altið er undirmannaður.
- skuldi verið so, at tað visir seg tørvur á meira plássi, ber til eftir somu reglum í aðrarari bygd at skipa annan skúla av sama slag.
- er skúlin í litlari bygd, kann tað hava óynskta ávirkan á bygdarlivið, um knappliga kemur ein bólkur av ungum í bygdina, ið verður ein meiriluti í bygdini.

Samanumtikið kann sigast, at hesir bólkar av næmingum kundu hugsast at komið á ein eftirskúla:

1. Næmingar frá bygdarskúlum, ið ikki hava framhaldsdeild, og sum hava óhögliga ferðing til framhaldsdeild, kanska noyðast at gista í skúlabygdini.
2. Næmingar, ið halda henda skúlaformin vera eina spennandi avbjóðing og uppliving.
3. Næmingar, sum av einihvørjari orsök treingja til at skifta skúla: samstarvstrupulleikar við verandi lærara ella floksfelagar, skúlamøði, móðir av fólkaskúlaskipanini, næmingar við lærutrupulleikum o.t.
4. Næmingar, sum av einihvørjari orsök treingja til at flyta heimanífrá: trupulleikar í familjuni, aðrir sosialir trupulleikar, t.d. í frítíðini.

Ein eftirskúli eigur at vera varin við at taka upp ov nógvar næmingar úr 3. og 4. bólki, ið hvussu er eiga altið djúpar samrøður at fara fram millum lærarar skúlans, næmingin, foreldrini og möguliga heimaskúlan, áðrenn avgjört verður at taka ein næming við slikum trupulleikum inn á ein eftirskúla.

Men royndir úr grannalondum okkara sýna, at ofta stinga somu trupulleikar seg als ikki uppaftur, tá ið næmingurin er komin á eftirskúla, tí har fær hann eitt umhvørvi og lærarafólk og floksfelagar, ið geva honum júst tann sosiala karm, ið hann saknaði bæði heima hjá foreldrunum og í heimaskúlanum.

Ein skúli, har næmingarnir eru alt samdögrið, og har sostatt arbeiðstið og frítíð eru samantvinnað á ein hátt, sum eingin onnur framhaldsdeild fólkaskúlans kennir til, setir onnur krøv til, hvussu ein næmingur má fungera í heildini og má tí sjálvandi hava atferðarreglur (Løgtingslög um skúlafyrising § 13, 3. stk.), ið eisini umfata frítíðina, t.v.s alla ta tíð, ið næmingurin er undir umsjón skúlans. Um trupulleikar standast av atferð næmings í so stóran mun, at skúlin heldur seg ikki kunna liva við tí, má næmingur kunna sendast heim aftur til umsjón foreldranna og til skúlagongd í framhaldsdeild, ið liggur næst bústaði foreldranna. Tað skal vanliga ikki kunna bera til at ganga í eftirskúlan og búgva heima hjá foreldrunum, tí hesin skúlaformur eigur at byggja á, at ábyrgdin fyri skúlarbeiðið og frítíðini og harav standandi praktiskum uppgávum er eins fyri öll. Atferðarreglurnar eiga bert í hóvuðsheitum at verða gjördar av skúlanevndini (sambært áðurnevndu lögargrein) - næmingur eigur at kenna tær áðrenn hann byrjar á skúlanum - og tær greiniligrari reglurnar verða gjördar av lærarum og næmingum í felag.

Alternativt skúlatilboð

Við "alternativi" meinast neyvan bara, at ein framhaldsskúli afturat teimum verandi 18 skal setast á stovn. Og at hesin eini hevur kostskúlaskipan fram um hinum, er væl ikki nokk til at kalla hann alternativan.

Nei, hevur ungdómurin tørv á einum alternativi til verandi skúlatilboð í 8. - 10. flokki, so má hugsast bæði um form, innihald og umhvørvi skúlans.

Tí metir nevndin, at "alternativt skúlatilboð" kann hava henda týdning:

- í verandi skúlum er undirvisningin ofta sera bóklig, læru-greinabýtt og lærarastýrd; eitt alternativ má vera ein undirvisning, ið er skipað meira praktisk, eftir næming-anna erfaringum og evniskunnandi,
- verandi skúlar leggja ikki dent á samveru í frítíð og skúla sum heild. Næmingarnir koma bert til skúlan í nakrar tímar um dagin, og spjaðast síðani hvør í sitt heraðshorn utan at hava stórvegis samband við vaksin fólk. Eitt alternativ má ti hava kostskúlaskipan, har bæði skúlagongd og frítíð eru samantvinnað, og somu vaksnu fólk eru um næmingarnar bæði í skúla og frítíð. Tað kann hava alstóran týdning fyri menningina hjá summum næmingum.
- verandi skúlar eru allir miðsavnaðir soleiðis at skilja, at næmingar koma frá útjaðaraøkjum til stórpláss ella meginøki til at ganga í skúla. Eitt alternativ hevði verið at bjóða teimum í einum fóri at gera beint tvörtur-imóti: at sökja frá meginøkjum út til smápláss.
- verandi framhaldsskúlar eru allir rætttiliga stórir, frá 100 - 540 næmingar og 13 - 41 lærarar. Eitt alternativ kann vera ein skúli við í mesta lagi 40 næmingum og í mesta lagi 7 lærarum.

Pláss i landinum

Sum longu nevnt frammanundan hevur nevndin mett, at Havnin ella stórbygdírnar ikki vóru røttu stöðini til slikan skúla. Ikki tí, at tann plaseringin hevði ikki havt nógvar fyrimunir, men tí at ætlanírnar um nakað alternativ-tilboð jüst benda á, at okkurt annað pláss átti at verið valt. Óll stórplássini hava jú sínar framhaldsskúlar longu.

Kortini eiga her at vera nevndir fyrimunir og vansar við eini plasering í Havnini ella á stórplássum:

- Fyrimunir:

- a) Høgligt at koma at serhølum av ymiskum slag, tá ið tørvur kann vera á tí i undirvisningini,
- b) Høgligt at vitja á stovnum og virkjum,
- c) Lætt at fáa tímalærara til onkra einstaka lærugrein, ið føstu lærararnir ikki fáa havt.

- Vansar:

- a) Torførari at skipa neyðuga umsjón við næmingum, sum skúlin er í foreldra stað hjá (14 - 17 ára gamlir, bilkoyring á náttartíð o.a.),
- b) Torført at skipa tað ynskiliga innanhýsis umhvørvið og livslagið, tí so nógv er uttanum, ið dregur alt samdøgrið,
- c) Torført at skapa eitt tætt samband við umhvørvið uttanum skúlan, tí fólkini har hava eisini so nógv annað at hugsa um,
- d) Dýrt at leiga sær innivist til skúlan.

Tá ið stórplássini og Havnin verða tikan frá, eru nógvar bygdir eftir, men tær eru sinámillum ógvuliga ymiskar. Kortini ber til at flokka tær í 3 ymiskar flokkar:

- I Bygdir við vegasambandi, t.d. Gjógv, Viðareiði, Haldarsvík, Skálavík, Fámjin, Kunoy.
- II Oyggjar við góðum og høgligum sambandi til eitt meginøki/stórpláss, t.d. Kalsoy, Nólsoy, Hestur.
- III Oyggjar við vánaligari sambandi ella har sambandi ikki er beinleiðis við eitt meginøki/stórplás, t.d. Fugloy, Svinoy, Skúvoy, Mykines.

Um vit velja okkum tann mest óhøgliga av hesum bólkum (III) og seta upp fyrimunirnar og vansarnar við hesum bólkinum og samanbera við somu uppsetan fyrir stórplássini, ber kanska til at gera onkra niðurstøðu:

Fyrimunir:

- lätt at hava tætt samband við umhvørvið og fólkini har,
- lätt at skipa undirvisningarprosjekt við náttúrligum til-knýti til vinnumöguleikarnar í bygdini,
- hús, útbúnaður og jörð tók uttan stórvegis útreiðslur,
- samveran á skúlanum millum lærara og næmingar og næmingar sínámillum kemur at vera ein aðaltáttur. Hetta hevur týdning fyri allar næmingar og serstakliga fyri teir, sum kанска eru komnir, tí teir av einihvørji orsök hava "spælt fallit" í einum stórum skúla.

Vansar:

- óhøgligt at koma til serhølir, um tørvur er á teimum,
- óhøgligt at vitja stovnar og virkir,
- ringt at fáa tímалærara, um neyðugt er í einihvørji lærugrein,
- óhøgligt hjá næmingum at fara heim í vikuskiftum og frí-tíðum.

Nevndin metir, at øll smáplássini hóska betur til at skipa ein skúla, ið skal vera alternativ til verandi framhalds-deildir, men at bólkur II av smáplássunum er mest hóskandi. Har eru nærum allir teir fyrimunir, ið nevndir eru bæði á smáplássum og stórplássum, og fáir av teim vansunum, ið nevndir eru, koma at hava avgerandi týdning.

Til tess at kanna, hvørjir ítökiligir möguleikar eru, hevur nevndin skrivað til nøkur bygdarráð eftir ávisum upplýsingum (sí skjal 2).

Ikki øll bygdarráð hava svarað. Kanska eru eisini möguleikar í onkrari av teimum bygdum, haðani einki svar er komið. Tær, ið hava givið játtandi svar, ið nevndin metir tað vera realistiskt at arbeiða viðari við, eru hesar: Fugloy, Viðareiði, Nólsoy, Kalsoy (Húsa Kommuna). Nevnast kann eisini, at Gjáar Kommuna í 1988 gjørði Landsskúlafyrisingina vara við, at hon var áhugað fyri at fáa eftirskúla til bygdina.

Umframt hesi pláss kann vera nevnt, at landsstýrið eigur eini skúlahús/bústaðarhús við Áir, sum mugu haldast at vera hóskandi, men sum í lötuni vera nýtt til undirvising av øðrum slag. Og harafturat kann hugsast, at leguhús hjá onkrum kristilingum felagsskapi ella okkurt gistingarhús kundi verið hóskandi at leiga.

Skipan

At skipa ein eftirskúla innan karmarnar á almenna skúlaverkinum kann fastast á nógvar mátar, til almenna skúlaverkið hoyra jú bæði kommunalir skúlar (skúlafyrisingarlógin kapitul 2), frítíðarundirvísingin (kapitul 3), aðrir almennir skúlar, t.d. studentaskúlarnir (kapitul 4), sjálvsognarstovnar (kapitul 5) og privatir skúlar (kapitul 6).

Eftirskúlarnir í Danmark eru allir skipaðir í bólkinum "sjálvsognarskúlar". Inntil fyri fáum árum síðani var onkur í privatari ogn, men er nú umskipaður (testamenteraður) til sjálvsognarstovn. Men av tí at ongar reglur um skipan av frískúlum eru í Føroyum, skjýtur nevndin upp, at ein eftirskúli í Føroyum verður skipaður innan somu karmar sum fólkaskúlin, t.v.s. kapitul 2 og 3 í Fyrisingarlóginí.

Tá kunna reglurnar um skúlasambond millum fleiri kommunur í § 32 í Fólkaskúlalóginí nýtast og kemur nevndin við hesum uppskoti um skipan:

- 1) Eitt skúlasamband við nøkrum kommunum í landinum verður stovnað í samband við eftirskúlan, möguliga kann kommunufelagið vera millumliður.

Tað skuldi ikki havt stórvegis týdning, hvort ein komuna er við í skúlasambandinum frá fyrstan tið ella ikki, tí hon kann eisini fara upp í skúlasambandið seinni, um hon ynskir tað, ella hon kann senda ein næming til skúlan, um hon hevur tørv á tí, fyri tí, um hon ikki er við í skúlasambandinum. Møguligt kemur skúlastýrið tá at taka støðu til, hvort gjaldið skal vera eitt og tað sama fyri næmingar, sum koma frá kommununum í skúlasambandinum og fyri næmingar, sum koma frá kommunum, ið ikki eru við.

Ein einstök komuna kann eisini einsamøll taka stig til at stovna ein eftirskúla, fígging kann kortini vera eftir hesum uppskoti.

- 2) Fíggingin verður at byta í 3 deildir soleiðis:

I. Landskassin: læraralónir og 50% av leigu og etablerings-útreiðslum.

a) Læraralónirnar verða at játta við einum pultstímatali í mun til næmingatali, eins og til aðrar framhaldsdeildarskúlar. Tó má roknast við, at lærarar á einum eftirskúla eiga at hava lægri undirvísingartímal (t. d. ein 30% niðurskurð) vegna kostskúlauppgávur so sum umsjónararbeiði um kvöldarnar og í vikuskiftum. Við. játtan av pultstímatali: næmingatalið á einum eftirskúla kann vera meira skiftandi enn á vanligum kommunuskúla, so möguliga kundi í summum fórum eitt miðalnæmingatal fyri seinastu 3 árini verið brúkt.

b) Vanligt er at kommunurnar fáa 50% av útreiðslunum til skúlabygging og innrætting sum stuðul úr landskassanum, sama býtislutfall kundi verið brúkt her, tó at skúlin leigar sær hóli.

II. Kommunurnar: Rakstrarútreiðslur (ljós, hiti, reingerð, viðlíkahald) og undirvísingartilfar, 40% av leigu-útreiðslum og 50% av etableringsútreiðslum. Hesar útreiðslur verða býttar millum kommunurnar í mun til næmingatalið. Tó kann hugsast, at kommunan, har skúlin er og har lærararnir sostatt búgva og rinda skatt, onkurs-vegna rindar lutfalsliga meira enn hinár.

III. Foreldrini: Kostarhaldsútreiðslur, t.v.s. vøru-nýtsluna til kostarhaldið, 10% av húsaleiguni.

Tað kundi hugsast, at kommunurnar, sum sjálvar hava fram-haldsdeild fara at leggja ta treyt við, at tær bert gjalda fyri næmingar, sum fara á eftirskúlan, um tað er eftir tilráðing frá skúlanum i heimbygdini, at teir fara.

Vilja foreldrini kortini, at næmingur fer á eftirskúla, kunnu tey so velja at gjalda sjálvi tað, sum hevði verið kommununnar partur. Tað er umleið sama upphædd, sum nú má gjaldast fyri at senda börn á eftirskúla í DK ella á háskúla í Føroyum ella hinum Norðurlondunum.

Möguliga kundi til slik føri á hvørjum ári verið játtað skúlanum ein ávis upphædd at brúka til studning, t.v.s. til at minka skeiðsgjaldið hjá næmingum, ið koma av sínum ella foreldra eintingum.

Best er, um tað er leiðari skúlans, ið hevur fíggjarraksturin um hendi eftir fíggjarætlan, sum skúlastýrið hevur góðkent.

Av tí at undirvísingin og gerandisdagur skúlans annars eru sera samantvinnað, kann tað vera neyðugt seinni at gera gjøllari reglur um, hvort ein útreiðsla er at rokna sum undirvísingartilfar, umvæling ella t.d. kostarhald.

Frískúlaskipan

Tað ber sjálvandi eisini til at skipa ein eftirskúla sum sjálvsognarstovn, eins og gjört verður í Danmark, men tað krevur eina umfatandi reglugerð um skipan av frískúlum og stuðul til frískúlar. Tí um eitt áhugafelag sleppur at standa aftanfyri og reka ein eftirskúla sum sjálvsognarstovn, má möguleikin standa einum og hvørjum felagsskapi í boði. Kanska er tørvur á slikari reglugerð, tað kundi tjakið um frískúlasprungin, sum verið hevur í seinastuni, bent á. Nevndin metir ikki, at frískúlasprungurin kann loysast eftir somu lagaligu skipanum, sum í Danmark, tí okkara samfelagsstrukturur, infrastrukturur og söguligu fortreytir eru heilt ørvísi. Stuðulslágirnar fyri fólkaháskúlar og húsarhaldsskúlar, sum eru í gildi (Løgtingslögir nr. 101, 1978 og nr. 47, 1976) kunna kanska brúkast sum fyrimyndir, men teir báðir skúlaformarnir arbeiða á heilt øðrum økjum enn fólkaskúlin. Tí heldur nevndin fast við tað, ið nevnt var í innganginum til petti um "Skipan" (s.9): Ruddiliqast og

lættast er at skipa ein eftirskúla innan karmarnar í fólkaskúlalóginu.

Stýrisviðurskifti

Skúlastýri og skúlanevnd fyri eftirskúlan verða útpeikað av bygdaráðnum og skúlanevndunum hjá teim kommunum, sum tað skúlaárið, ið val er, hava næmingar á eftirskúlanum í mun til næmingatalið úr teim ávísu kommununum. Bæði stýrið og nevndin hava 5 limir. (Samb. Fólkaskúlalögini § 32).

Til tess at tryggja at flest möguligar kommunustøddir/kommunuslög verða umboðað í stýri og nevnd, eigur í valinum at vera skilt imillum tær kommunur, ið eru so stórar, at tær sjálvar hava framhalldsdeildir í skúlum sínum, og tær sum bert hava barnaskúlar. Tann valregla kundi so verið sett, at í mesta lagið 3 av teim 5 limunum kundu vera úr øðrum bólkinum. (Lög um Skúlafyrisingi § 16).

Skúlastýrið hefur tær uppgávur, ið vanliga liggja á bygdaráðunum og skúlanevndin hefur tær uppgávur, ið vanliga liggja á teim kommunalu skúlanevndunum.

Fyrsta skúlastýrið og fyrsta skúlanevndin eiga at verða skipað straks, ið skúlasambandið er gjört. Tá kann verða avgjört við lutakasti hvørjar kommunur, ið eiga at velja umboðini. Fyrst verður lutur kastaður um, hvør bólkur skal hava 2 limir og hvør skal hava 3 limir. Síðani verður lutur kastaður millum limakommunurnar í hvørjum bólkinum um, hvørjar skulu vera umboðaðar. Til tess at skapa eitt slag av javnvág, kann tað vera so, at býtislutfallið kann vera 3:2 til fyrimuns fyri annan bólkin í skúlastýrinum og til fyrimuns fyri hin bólkin (also 2:3) í skúlanevndini.

Eru nógvir næmingar á skúlanum, sum koma av sínum ella foreldra eintingum og sostatt utan nokur kommunu rindar fyri teir, er helst rætt eisini at hava umboð fyri eitt foreldrafelag við í skúlanevndini. Um hetta er lögfrøðiliga möguligt eftir galdundi fyrisingarlög, ið einans nevnir næmingaráðsumboð (§ 31), setir nevndin seg ikki føra fyri at meta um.

Daglig leiðsla

Dagliga leiðsluna á einum eftirskúla hefur skúlastjórin og vanligu reglunar um lærararáð og næmingaráð (kapitul 7 í Skúlafyrisingarlögini) eiga at vera galdundi.

Lógin um skúlafyrising nevnir bert fólk, ið starvast við undirvisning sum limir í starvsfelagaráðnum ella lærararáðnum. Men av tí at undirvisningin á einum eftirskúla ikki eigur at vera skild frá gerandisvirkseminum annars, verdur mælt til at öll starvsfólk skúlans vera við í einum starvsfólkaráð. Helst verður tað so at reingerð, matgerð, umvælingar og annað framleiðsluvirksemi verður partur av undirvisningini, og sostatt verða öll starvsfólk skúlans lærarar, men eisini um fólk við øðrum starvsheiti starvast við skúlan, eiga tey at vera við í starvsfelagaráðnum.

Næmingarnir eiga at hava ávirkan á og medábyrgd fyri dagliga virkseminum. Hetta er ein fortreyt fyri at skúlin kann uppala til at liva og virka í einum fólkaræðisligum samfelagi. Tí

eigur vikuligur felagsfundur við öllum næmingum og starvsfólkum skúlans at hava ein stóran týdning í virkseminum.

Um næmingaráð verður skipað, eigur næmingaráðið at velja umboð í starvsfelagráðið eftir reglunum í § 31 í Skúlafyrisingarlóginum. Um tær reglur, ið her eru nevndar, ikki enn eru gjördar, eigur Landsskúlafyrisingin at skipa fyri at tær verða gjördar og lagdar fyrir Landsskúlaráðið til samtyktar.

Undirvisingin

Sum nevnt í innganginum eigur ein eftirskúli at vera eitt alternativ til verandi framhaldsskúlar, sum í hvussu er enn undirvisingarliga liggja á tí bógnum at hava rættilega bókliga, lærarastýrda og lærugreinabýtta undirvising, sum ger at skúladagurin er pettaður sundur í ósamanhangandi lutir. Skal eftirskúlin vera eitt alternativ á tí undirvisingarliga ökinum, eigur hann tí at leggja dent á aðrar undirvisingarformar, sum skulu stimbra virkishug næminganna á allan hátt, men har próvtökumöguleikarnir kortini eru teir somu, sum í øðrum framhaldsdeildum.

Endamálsgrein fólkaskúlans verður sostatt eisini galdandi fyri eftirskúlan, men hon leggur júst dent á, at skúlin

- við støði í heimligari mentan, skal geva næmingunum möguleika at ogna sær kunnleika, arbeiðshættir v.m., sum gera teir gagnlig og sjálvstøðug menniskju.
- skal skapa likindi fyri uppliving og sjálvsvirksemi, so næmingurin økir hugin at læra, roynir hugflogið, venur seg til sjálvstøðuga meting og støðutakan og mennir sitt sjálvsálit og álitið á teir möguleikar, sum felagsskapur gevur.
- í samvinnu og sátt við heimini skal geva eina kristna og siðalagsliga uppaling og fyrireika til at liva í og taka avgerðir undir ábyrgd í einum fólkaráðisligum samfelag.
- skal fremja andsfrælsi og tolsemi og skapa gott samarbeiði millum lærarar og næmingar.

Og hesar hugsjónir endamálsgreinarinnar skuldu ikki komið minni til sín rætt, um undirvisingin lá meira á tí bógnum at vera praktisk, næmingalagað og utan lærugreinabyti, og í hvussu er hevði skúladagurin lettari kenst sum ein hópisfylt heild.

Tað er ikki lett hjá hesi nevnd at koma við nágreniniligi uppskrift um, hvussu tað kann gerast, men nøkur dömi um eina slika alternativa undirvising skulu vera nevnd:

1) Evniskunnandi undirvising, t.e. prosjektundirvising:

Í hesum undirvisingarlagi verður miðað ímóti einum ávisum ítökiligum úrsliti, produkti. Áleiðis til produktið sökja næmingar og lærari sær tann neyðuga kunnleikan so hvört sum tørvar verður á honum. Evni, sum náttúrliga hóska til hetta slagið av undirvising eru t.d.:

- Húsarhaldsprosjekt: tað praktiska arbeiðið við at fáa matin á borðið hvønn dag og tann dagliga reingerðin.

Sum undirprosjekt til húsarhaldsprosjektið kunnu vera: kostlæra, húsarhaldsbúskapur, tilfarslæra, roknskaparlæra.

- Handverksprosjekt: umvælingar av ymsum slagi í skúlahúsinum og bústøðunum, uppi í hesum prosjekti kunnu eisini vera nögv undirprosjekt: planlegging, tekning, tilfarsútrokning og keyp, roknskapur, tilfarslæra o.a.
- Framleiðsluprojekt: fiskiskapur, veltung, húsdýrahald (t.d. høsn og seyður), undirprosjekt: virkisbúskapur, lívfrøði vistfrøði, søgulig evni innan føroyskan fiskiskap og landbúnað, o.t.
- Kvøldsetupprojekt: at skipa eina kvøldsetu við ymiskum til gaman og álvara hvørja ella aðruhvørja viku fyri skúlanum og bygdafólknum. Uppi í hesum prosjekti verður bæði at lesa upp, læra seg kvæði, spæl o.t. og kanska eisini sjálvir at skriva sögur, sjónleikir og yrkingar.

Allir næmingarnir mugu taka lut i minst einum av teim prosjektunum, sum nevnd eru frammanfyri um ferðina, tí annars gongur gerandisdagurin ikki sum hann skal.

Men eisini meira bóklig og ástøðilig evni kunnu verða viðgjörd í prosjektum, t.d. Stýrisskipan Føroya, Franska kollveltingin, EF, Dálking og umhvørvi.

2) Tvørfaklig undirvising við verkstaðarskipan:

Hetta undirvisingarlag skal helst knýtast saman við skeiðum í ávísum stökum greinum ella disiplinum, men merkir í høvuðsheitum, at tú arbeiðir við fleiri lærugreinum í senn, t.d. er móðirmálið í skrift og talu ein partur av undirvisingini í øllum evnum; tað at viðgera og greina eina yrking er sami kunstur, antin yrkingin er á donskum, føroyskum ella enskum. o.s.fr.. Tí kann nögv undirvising "rationaliserast" um lærarar i teim ymsu lærugreinunum samarbeiða ella um sami lærari hevur allar greinirnar.

Verkstaðarskipan merkir, at ávisar royndir t. d. í skriving, rokning, alis/evnafrøði kunnu gerast í verkstøðum, sum lærarar og næmingar hava skipað og við uppgávum, sum lærarin hevur sett ella sum næmingarnir sjálvir seta sær, men sum næmingar einsæris ella i bólki loysa so hvört, teir halda seg til. Verkstaðirnir kunnu hava ávisar skyldur eisini, t.d. at skriviverkstaðurin framleiðir eitt skúlablað/bygdablað eina ferð um vikuna evt. Tá er munurin á einum skriviverkstaði og einum blaðprosjekti ikki so stórur.

3) Skeið í ávísum lærugreinum og disiplinum.

Hesi skeið kunnu liggja ávisa tið á deignum ella vikuni, og næmingarnir kunnu taka lut eftir tørvi, bæði eftir egnum ynski og eftir tilvising frá lærara. Skeiðini kunnu vera í einstökum disiplinum av eini lærugrein, t.d. stavsetning ella prosentrokning, ella eisini kunnu skeiðini vera í ávísum lærugreinum, t.d enskum ella tyskum.

Kanska fara júst næmingar, ið hava havtilt við at klára seg í tí bókliga skúlanum (sokallaðir "veikir næmingar"), at leita sær á eftirskúla. Hjá teimum hevði henda skipan við

skeiðum í ávisum evnum/partsevnum, sum teir kundu sjálvir teknað seg til eftir tørvi, verið góð. Tað hevði minkað um kensluna at verða "koyrdur" til serundirvísing, sum kann vera dreppandi fyrir sjálvsálitið. Og á eftirskúlanum verður so altið minst ein lærari at hitta um kvöldarnar, sum teir kunnu leita sær hjálp hjá til "heimasetningin". Koma slikir næmingar at kenna seg væl og hava tað gott í skúlanum, mennir tað eisini teirra sjálvsálit og læruhug.

Tað eigur at bera til at gera eina ávisa vallærugrein burtur av sær við nógvum tímum í styrti tíðarskeið og so fara til próvtøku, t.d. í enskum til jóla heldur enn um summarið.

4) Sjálvlestrarbólkar,

---

studiiringar í ávisum evnum, við handbóksvegleiðing ella læraravegleiðing eftir áheitan frá næmingum, Evni til slik sjálvstudium kunnu t.d. vera plantulæra, maskinskriving, leðurarbeiði.

Skráin fyrir ein dag á einum eftirskúla kann síggja nakað soleiðis út:

	Uppfaring - morgunmatur - upprudding
	Evt. morgunsamling (útvarp-sangur-osv)
fyrrapart	Grundleggjandi lærugreinir Evniskunnandi/tvørfakligt Dögurðagerð
	Felags dögurði
seinrapart	Verkstøð Kreativar/handaligar lærugreinir Uttandura arbeiði (evt. eyka fø/ro tilboð)
	Nátturði
kvøld	Ítriv - evt. kvöldskúli saman við bygdafólki-ítrótti- fø.dans Kvøldsetur

Og ein vikuskrá kundi sæð nakað soleiðis út:

Kl.	mánadag	týsdag	mikudag	hósdag	fríggjadag	leygar-sunnudag
8	felagsfundur lærarafundur bústaðarvask	grund- lærugreinir	framleiðslu- prosjekt	grund- lærugreinir	skeið	vaktlærarin saman við næmingunum, sum eru heima, leggur eina skrá (við bæði gaman og álvara!)
10	húsar- halds- verks- prosj.	hand- halds- verks- prosj.	húsar- halds- verks- prosj.	húsar- halds- prosj.	hand- verks- prosj.	
12	D	Ø	G	U	R	D I
13	skeið	tvørfaklig prosjekt		verkstöð - skapandi lærugreinir	reingerð	
15		verkstöð			skeið - ella vikuskiftis- fyrireiðing	
18	N	Á	T T	U	R	D I
20	Ítriv (evt. saman við bygdarsólfkinum)	ella kvöldskúli	KVÖLDSETA			
23						

Tímatalvan eigur at vera so liðiligr, at dagar kunnu skiftast um utan hóvasták, tað kann avráðast á felagsfundinum hvørja viku, og veðrið hefur nakað at týða viðvíkjandi nær framleiðsluprojektið, sum eisini hefur útiarbeiði á sjógví og landi, kann vera.

Vikuskiftini eru partur av skúlaárinum og hava sína egnu skipan.

Summar vikur gjøgnum árið kunnu hava heilt øðrvísi skrá, t.d. tí okkurt ávist evni verður viðgjört, skurðfjöllini eru fyri, og tilíkt.

Tað hefur eisini ávirkan á skipanina av dagligdegnum, hvussu hølisviðurskiftini hjá skúlanum eru, t.d. hvussu nær húsini eru hvør øðrum, hvørji bygd, hann liggur í og annað tilíkt.

NB!

Undirvisingarhættirnir og skipanin, sum lýst eru her, skulu bert skiljast sum uppskot. Nevndin hefur viljað víst á, at tað eftir hennara tykki ber væl til at skipa gerandislív og skúlalív saman, tá ið ymsir alternativir arbeiðshættir, verða nýttir; hetta kann sjálvandi eisini gerast á annan hátt, t.d. við færri lærarum og meira av øðrum starvsfólk, t.d. til reingerð og matgerð. Men metir nevndin ikki, at tað fer at gagna sjálvsábyrgd og sjálvbjargni næminganna í sama mun, sum her lýsta skipan. í öllum føri eigur tað at vera lærararáð og

skúlanevnd, sum til sína tið gera av, hvør undirvisingarskipanin eiger at vera.

Pultstímanýtsla

Vanligt er, at ein næmingur í framhaldsdeildini hevur 30-35 tímar um vikuna, og at brúktir verða umleið 40 læraratímar til ein flokk. Síðani Landsskúlafyrjisitingin hevur miðfirrað tímanýtsluna og er farin at tilluta skúlanum eitt pultstímatatal, sum er lagað eftir næmingatalinum, hevur hesin frysíl verið brúktur at miðja seg eftir:

Tímar = næmingatal x 1,89 + 41.

Við 20 næmingum verður læraratímatalið 79, við 25 verður tað 88 og við 30 næmingum verða tað 98 eftir hesum frysíli.

Rokna vit við, at læraratímatørvurin til hvønn flokin er umleið 40, sæst, at ikki ber til at fremja fult árgangsbýti í 8.- 9. og 10. árgangi, t.v.s. 3 flokkar, men tað er avgjört heldur ikki neyðugt við 30 næmingum, tí undirvisingarformar sum evniskunnandi undirvising og tvørfaklig undirvising eggja júst til, at næmingar, sum ikki eru javngamlir, kortini arbeiða saman.

Læraratalið

Vegna tess at lærararnir koma at hava aðrar uppgávur enn bert vanliga undirvising, verður mælt til, at pultstímatalið hjá hvørjum lærara ikki verður 27, sum í vanligu framhaldsdeildunum, men at teir fáa ein triðings niðurskurð fyri umsjónararbeiðið um kvöldarnar, um næturnar og í vikuskiftunum.

Tá verður undirvisingarskylda teirra 18 tímar um vikuna, og skúlastjórin fær ein niðurskurð eyka fyri leiðslu, sum er 6-7 tímar, so at hansara skylduga tímatal er umleið 12. Eftir hesum tölum skuldi læraratalið kunna verið umleið 5-6.

20 næm ->	79 t/v ->	$4 \times 18 + 1 \times 12 = 84$	(5 undirtímar)
25 næm ->	88 t/v ->	$4 \times 18 + 1 \times 12 = 84$	(4 yvirtímar)
30 næm ->	98 t/v ->	$5 \times 18 + 1 \times 11 = 101$	(3 undirtímar)
40 næm ->	117 t/v ->	$6 \times 18 + 1 \times 11 = 119$	(2 undirtímar)

Viðmerkjast kann, at á donskum eftirskúlum er undirvisingartímatalið um vikuna umleið 17. Skúlarnir fáa har ein niðurskurð tillutaðan í mun til næmingatalið og niðurskurðurin verður síðani býttur millum lærararnar, soleiðis at ein lærari í mesta lagi fær 40% niðurskurð og í minsta lagi skal hava 20%. Úrslitið verður eitt sindur ymiskt frá skúla til skúla, men í meðal er tað um 9 t. niðurskurður.

Á Føroya Fólkaháskúla rokna teir við einum niðurskurði fyri umsjónararbeiði og ólagaligar arbeiðstiðir uppá 30%, ella 8,1 t/v, men næmingarnir á háskúlanum eru eldri og umsjónarskyldan soleiðis lættari.

Við 5 lærarum á einum eftirskúla skuldi umsjónararbeiðið kunna skipast so, at tað ikki var ov tyngjandi á hvønn einstakan - og um undirvísingin og gerandisdagurin verða skipað saman, sum skotið er upp viðvíkjandi prosjektundirvísing, so skuldi ikki vanliga verið tørvur á øðrum starvsfólk.

Sjálvandi skulu umvælingar gerast av og á, sum ikki kunnu loysast í undirvísingarprosjektinum og vaskast skal upp og niður í summarfritiðini, men til slikt arbeiði má fólk kunna fáast í flestu bygdum uttan at tey fáa fast starv við skúlan.

Kostnaður

Kostnaðurin til ein eftirskúla má metast í 2 þortum:
 1) útreiðslur, ið skulu til at seta skúlan á stovn og
 2) rakstrarútreiðslur.

1) Stovnsetingarútreiðslur:

Hesar útreiðslurnar vera sera ymiskar, antin bygging skal fara fram, ella miðað verður ímóti at leiga sær innivist.

Nevndin hevur ikki gjört nógvi við at kanna kostnaðin av bygging, tí vit hava roknað við, at leiguloysnin hevði so nógvar fyrimumir, at hon átti at verið vald. Fíggjarvánirnar hjá samfelagnum tala ikki fyrir nakrari bygging, og fyrir alt tað er tørvurin á eftirskúla ikki enn prógvaður til fulnar, so skilabest hevði verið at stovna hann fyribils, t.d. sum ein 5-ára royndarskipan.

Men kortini hevur nevndin gjört leysligar metingar av byggi-kostnaði. Eini skúlahús við 4 - 5 undirvísingarhólum á 50 fermetrar og eini bústaðarhús við 20 næmingarúnum til 2 næmingar (20 m² hvört) og 4 læraraibúðum (100 m² hvør), høvdu eftir upplýsingum frá landsarkitektinum kostað umleið 18 mió. kr. at bygt.

(Tá er roknað við hesum støddum og prisum:

1 næmingarúm + bað =	20 m ²	
20 x 20 m ² =		400 m ²
4 læraraibúðir á 100 m ²		<u>400 m²</u>
		800 m ²
		=====
Undirvísingarhóli, tilsaman		250 m ²
Kantina og køkur		80 m ²
gongir 30% av (250 + 80) m ² =		<u>100 m²</u>
		430 m ²
		=====
Skúlahús: 430 m ² á 15.000 kr. =		6.45 mió.
Bústaðir: 800 m ² á 14.000 kr. =		<u>11,2 mió.</u>
		17,65 mió.
		=====)

Rokna vit við at helmingurin av byggikostnaðinum fæst úr landskassanum, verða 9 mió. at fíggja hjá kommununum, t.v.s. umleið 1,8 mió. um árið í rentum og avdrátti, ella 45.000 til hvønn næming um árið, um 40 næmingar eru, umframt vanliga raksturin!

Ber tað til at leiga seg inn í verandi sethús og mögulig bygdahús o.t. má kortini roknast við nøkrum stovnseting-arútreiðslum, t.d. umvælingar og ábøtur á hús, áðrenn tey verða tikan í bruk og keyp av útgerð og innbúgvi til undirvísingina. Ein partur av umvælingarútreiðslunum kundu möguliga verið at mótkokna í leiguni komandi árin, men rokna vit ikki við ti, verður stovnsetingarkostnaðurin við leigu

umleið hesin:

a) Ábøtur á hús	kr. 2.000.000,00
b) Námslig útgerð (bøkur, fotokopimaskina, overhead, bandupptakari, útvarp, video/sjónvarp/upptökutól, talvur ljósmyndatól, fototól o.a.)	kr. 250.000,00
c) Skúlainnbúgv (bert tað mest neyðuga, t.d. stólar, nögv kann gerast sum prosjektarbeiði)	kr. 50.000,00
d) Evt. køksútgerð og útgerð til útiarbeiði	<u>kr. 100.000,00</u>
	kr. 2.400.000,00
	=====

Um helmingurin verður goldin úr landskassanum, sum vanligt er við skúlabygging, verður 1,2 mió. til kommunurnar at gjalda. Um hetta verður figgjað við láni, so at útreiðslan verður uppi í rakstrinum, kemur hetta at vera í mesta lagi kr. 6.000,00 til hvønn næming, men sjálvt kr. 6.000,00 afturat útreiðsluni fyri hvønn næming tey fyrstu árin, kann vera ov mikið, so kanska er rættari, at kommunurnar í skúlasambandinum figgja tað á annan hátt sum eina byrjanar-útreiðslu.

Umvælingaráutreiðslurnar eru möguliga ikki rætt settar, men tað er ringt hjá nevndini at meta um, hvørjum standi húsini, sum leigast kunnu, eru í. Í hvussu er eiga bert heilt neyðugar ábøtur at verða gjørdar, áðrenn húsini verða tikan í brúk, tí sum lýst í partinum um undirvisingina, hefur tað stóran týdning fyri at kunna geva eina meiningsfulla undirvising, at ítökiligt praktiskt arbeiði er at gera, sum kann vera grundarlagið undir undirvisningarprosjektum/evniskunnandi undirvising.

2) Rakstrarútreiðslur

Lønir: stjóri (30. lønarflokk)	kr. 250.000,00
5 lærarar (13. - 23. lønarflokk)	
í meðal kr. 200.000,00 kr.	<u>kr. 1.000.000,00</u>
(Landskassin)	<u>kr. 1.250.000,00</u>
	=====

Her verður roknað við 6 lærarafólkum: 1 stjóra við 11 pultstínum um vikuna og 5 lærarum við tilssamans 90 pultstínum um vikuna, (tilsamans 101 tímum, t.e. um 32 næmingar), tá er kostnaðurin 1.250.000 kr. í lønum um árið.

Vóru hesir 32 næmingar í vanligu fólkaskúlaskanini, høvdu teir gjört, at skúlnir fingu $1,89 \times 32$ pultstímar = 60 pultstímar fyri teir. 60 pultstímar eru í fólkaskúlanum $60 : 27 = 2,22$ lærarastørv. Rokna vit við somu miðalløn, høvdu teir kosta $2,22 \times 200.000$ kr. = 444.000 kr.

Hesar 444.000 kr. høvdu verið spardar í vanligu fólkaskúlalønunum, sostatt er veruliga meirlønarútreiðslan her:

$$1.250.000 \text{ kr.} - 444.000 \text{ kr.} = 806.000 \text{ kr.}$$

Aðrar útreiðslur:

Húsaleiga:	kr.	400.000,00
ljós/hiti: 10 hús á kr. 19.000,00	=	kr. 190.000,00
umvælingar (evt. uppií leiguni)	=	kr. 400.000,00
reingerðartilfar	=	kr. 30.000,00
Undirvisningartilfar		60.000,00
kostarhald: 50 fólk í 300 dagar á kr. 26,00	<u>kr.</u>	<u>390.000,00</u>
tilsamans		kr. 1.470.000,00
	=====	=====
herav: landskassin 50% av húsaleigu	kr.	200.000,00
foreldur: kostarútreiðslurnar + 10% av		
húsaleiguni	<u>kr.</u>	<u>430.000,00</u>
kommunurnar restina:		kr. 840.000,00
	=====	=====

(Kostnaðurin til undirvisningartilfar er mettur eftir rokn-skapinum hjá Felagsskúlanum á Oyrarbakka og Meginskúlanum á Sandi, ið bert ella mest hava framhaldsdeild, og konstnaðurin fyri kostarhald er mettur eftir upplýsingum frá Føroya Fólkaháskúla).

Hetta býtið hevði givið kommununum umleið kr. 21.000,00 at goldið fyri hvønn næming, um roknað verður við 40 næmingum, t.v.s. heldur meira enn kommunur vanliga gjalda fyri at hava ein næming í framhaldsdeildini.

Sum nevnt fyrr í álitinum er tað hugsandi, at tann kommunan, sum fær skattainntøkurnar av læraralønunum, býður sær til at gjalda ein lutfalsliga storrri part av kommununnar gjaldi. Av kr. 1.250.000,00 í skattskyldugari inntøka fær ein kommunan, ið t.d. hevur 12% kommunuskatt, kr. 150.000,00 í skattainntøku. Um henda kommunan játtædi at gjalda kr. 1500,00 fyri hvønn næming, hevði tað kostað henni kr. 60.000,00, tá ið fullsett var við næmingum; tað er ikki helvtin av tí beinleiðis skattainntøku, sum kommunan fær av skúlanum; nakað av leiguinntøkunum og nýtslu skúlans, læraranna og næminganna hevði eisini økt um inntøkurnar í bygdini. Við hesi skipan hevði kommunugjaldi fyri hvønn næming verið kr. 19.500,00.

Her er heldur ikki roknað við tann leiguupphædd, ið lærarar skulu gjalda fyri innivist, men seta vit hana til kr. 50.000,00 tilsamans árliga, hevði tað minkað kommunugjaldið við góðum kr. 1000,00 fyri hvønn næming.

Foreldrini, sum skulu gjalda kostarhaldsútreiðslurnar og 10% av húsaleiguni, høvdu goldið umleið kr. 11.000,00 um árið fyri hvønn næming. Tað má sigast at vera sera rímiligar prisur fyri kost og innivist í 10 mánaðir.

Sum nú er rindar Landsskúlafyrisingin/landskassin studning til næmingar av útoyggjum, ið noyðast at fara heimanifrá at ganga í 8. - 10. flokk. Henda skipan eigur at halda fram og möguliga verða víðkað til øll, ið fara á eftirskúla. Studn-

ingurin til útoyggjanæmingar er í lötuni kr. 1400,00 um mánaðan.

Viðvíkjandi undirvísingarprosjektum:

Kostnaðurin av teimum er uppi í umvælingum, køksútreiðslum og undirvísingartilfari. Hvort undirvísingarprosjekt eigur at hava sín egna roknskap, og framleiðslan eigur at verða seld skúlanum fyri marknaðarprís. Tá verður möguliga eitt avlop, ið næmingar og lærarar í felag kunnu gera av, hvat skal brúkast til: ferðaprojekt, undirvísingartilfar, vælgerandi endamál o.a.

kr. 2.300.598,00

Føroyskur peningur:

Næmingagjald (1.051.551,00 - 481.384,00)	= kr.	570.167,00
Lummapeningur 200 kr/viku	-	310.400,00
Útferð uttanlands	-	77.600,00
Frá stuðulsstovninum 4000 kr/næming	-	155.200,00
	-	1.113.367,00

Figgjarárið 1989 41,9 næmingar.Danskur peningur:

Stuðul til skúlan	kr.	1.826.551,00
Stuðul til næmingagjald	-	634.455,00
Stuðul til ferðir	-	116.901,00
	kr.	2.577.907,00

Føroyiskur peningur

Næmingagjald (1.259.138,00 - 634.455,00)	kr.	624.683,00
Lummapeningur 200 kr/viku	-	335.200,00
Útferð uttanlands	-	83.800,00
Frá stuðulsstovninum 4000 kr/næming	-	167.600,00
Landsstýrisstuðul	-	265.000,00
	kr.	1.476.283,00

Keldur til upplýsingarnar:

Årsregnskabet for 1988. Den Norrøne Efterskole, Genner.

Bræv frá Føroya Landsstýri 28/10-89.

Stuðulsstovnurin á Landsskúlafyrisingini.

Stuðulsfelagið fyri Norrøna Eftirskúlan.

Einasti partur av hesum útreiðslum, ið føroyskir myndugleikar hava nakra ávirkan á, er landsstýristuðulin: kr. 265.000,00 í 1989. Skúlin verður ríkin sambært danska lóg, og kann ikki verða niðurlagdur uttan Skúlastýrið, sum er valt av einum privatum felagsskapi, ger tað av. Sostatt førir ein mögulig stovnseting av eftirskúla í Føroyum ikki av sær sjálvum við sær, at Den Norrøne Efterskole í Genner verður avtikin.

Heiti á skúlanum

Nevndin hefur umhugsað, hvat heiti ein slikur skúli skal hava. Vanligt hefur verið eftir danskari fyrimynd, at kalla hann "eftirskúla". Onkur hefur ført fram, at fyrri orðaliðurin "eftir-" kann hava ein niðrandi týdning, sum t.d. í orðunum eftirbátur, eftirráð og eftirsnarur; tá verður meint við, at hetta er nakað, ið kemur ov seint, ið hefur ligið sjóvarfallið av sær.

Men vísast kann á, at forstavingin "eftir" eisini verður brúkt í neutralum týdningi um okkurt, ið kemur aftaná okkurt annað, uttan at tað er ov seint ella vánaligt fyri tað, t.d. eftírbúgving, eftirkomari, eftirgróður, eftirsjúka.

Tí metir nevndin, at heitið "eftirskúli" væl kann nýtast til at nevna hetta serliga slagið av framhaldsdeild fólkaskúlans. Til samanberingar kann nevnast, at heitið "forskúli" verður brúkt um barnagarðsflokkarnar, sum eru seinasta árið, áðrenn børn fara i fyrsta flokk grundskúlans.

Annars er heitið "Ungdómsskúli" eisini væl hóskandi, tað ljóðar væl og frískligt og er eins lett at siga og "eftirskúli".

Onnur heiti, sum kundu verið brúkt eru: framhaldskostskúli, framhaldsskúli, kostskúli.

Tilmæli viðvíkjandi stovnseting:

1. Skúlasambandið verður stovnað við so nógvum limakommunum sum eru áhugaðar. Initiativið kundu komið frá eini kommu, sum helt seg vera fóra fyri at visa á húsarúmd og vildi átaka sær tær skyldur, ið fylgja við.
2. Skúlanevnd og skúlastýri verða vald.
3. Skúlastjóri verður settur, ið skal gera praktisku fyri-reikingarnar saman við skúlanevnd og skúlastýri. Setanarkrøvini til skúlastjóran skulu m.a. vera, at hann gongur inn fyri høvuðssjónarmiðunum í einum uppskoti (møguliga hesum) um eftirskúla (viðvíkjandi alternativari undirvisingarskipan m.a.). Pkt. 4, 5 og 6 er skúlastjórin so við til at avrika. (Tað er umráðandi, at skúlastjóri í hesum fóri verður settur eftir hugsjónum og kvalifikatiúnnum - og ikki eftir persónligum ella politiskum tilknýti).
4. Skúlastýrið ger leigusáttmála við bygdarráð og húsaigarar í ávisari bygd.
5. Skúlanevndin ger við vegleiðing frá Landsskúlafyririsitingini undirvisingaráetlan fyri eftirskúlan.
6. Tá ið fyrireikingarnar, ið ikki eiga at taka meira enn eitt ár, eru av, verða lærarar settir. Til lærararnar eiga at verða sett somu krøv viðvíkjandi undirvisingarsjónarmiðum, sum til skúlastjóran, og skúlanevnd og skúlastjóri eiga at hava samtalu við hvønn einstakan umsøkjara, áðrenn setan - eins og skúlanevndin sjálvandi hevur gjørt, tá ið skúlastjórin var settur. (Tað er møguliga skilagott ikki at hava fullan kapasitet fyrsta ári - kanska bert 1 ella 2 árgangir).

Skjal 1a

LANDSSKÚLAFYRISITINGIN

Falkavegi 6 . Postrum 379 . 110 Tórshavn

Telefon 15555

Avgreiðslutið: Kl. 10-12 og 13-16

MÁLIÐ

Dagfesting 19 SEP. 1990

J. nr.

(at skila til 4-2-2)

tj/ap

Til allar skúlaleiðarar

Vegna ta nevndina, sum arbeiðir við at kanna tørvin á og gera uppskot til eftirskúla í Føroyum fari eg at biðja tygum gera so væl at avgreiða viðlögdu spurnarblöð og senda Landsskúlafyrisitingini tey aftur áðrenn heystfritiðina.

Spurnarblað 1: svara tygum sjálvur

Spurnarblað 2: til næmingarnar i 7. - 8. - 9. og 10. flokki. Gerið so væl at fáa flokslærararnar at biðja flokkarnar fylla tey út.

Dentur eigur at verða lagdur á, at næmingar svara hvør sær eftir sín samföring utan at ráðföra seg við skúlafelagar (gerið so væl at ljósrita blaðið i hóskandi nøgdum).

Vinarliga

L. v.

Thorben Johannessen

Skjal 1c

Spurnarblað 1b

Til skúlaleiðaran at svara (fyrstilærarar og einalærarar)

Talan hevur i fleiri ár verið um at stovna ein "eftirskúla" í Føroyum. Við "eftirskúla" meinast við ein kostskúla, ið skal bjóða næmingunum somu próvtøkumöguleikar, sum teir hava í framhaldsdeild fólkaskúlans, men sum vegna heiltiðardámin, ið hoyrir kostskúla-umhvørvinum til, hevur ørvísi undirvisingsarskipan enn fólkaskúlin vanliga nytir, t. d. við nógvum praktiskum arbeidi uppi, við evniskunnandi undirvising ella onkrum ørum undirvisingarlag utan einvist lærugreinabýti, við nógvari sjálvsábyrgd.

1) Hvussu nógvir næmingar (umleið) um ári frá tykkara skúla, høvdu farið á eftirskúla?

2) Hvussu nógvir høvdu farið eftir tilmæli frá skúlanum (vegna atferðartrupuleikar, skúlamøði e. a.)

3) Hvussu mangir høvdu farið eftir ynski frá foreldrum?

4) Hvussu mangir høvdu farið av egnum vilja?

Spurnarblað 1a

Til skúlaleiðaran at svara (skúlastjórar)

Talan hevur í fleiri ár verið um at stovna ein "eftirskúla" í Føroyum. Við "eftirskúla" meinast við ein kostskúla, ið skal bjóða næmingunum somu próvtökumöguleikar, sum teir hava í framhaldsdeild fólkaskúlans, men sum vegna heiltiðardámin, ið hoyrir kostskúla-umhvørvinum til, hevur øðrvísi undirvisingsarskipan enn fólkaskúlin vanliga nýtir, t. d. við nógvum praktiskum arbeiði uppi, við evniskunnandi undirvising ella onkrum øðrum undirvisningarlag uttan einvist lærugreinabyti, við nógvari sjálvsábyrgd.

1) Hvussu nógvir næmingar (umleið) um ári frá tykkara skúla, høvdu farið á eftirskúla?

48

2) Hvussu nógvir høvdu farið eftir tilmæli frá skúlanum (vegna atferðartrupuleikar, skúlamøði e.a.)

36

3) Hvussu mangir høvdu farið eftir ynski frá foreldrum?

32

4) Hvussu mangir høvdu farið av egnum vilja?

44

5) Hvussu mangir høvdu farið

i 8. flokk

9

i 9. flokk

11

∴ 10. flokk

18

(Tölum eru upplýsingarnar frá Spurnarblað 1a og Spurnarblað 1b samanløgt.)

Skjal 1a

Spurnarblað 2

Til næmingar í 7. flokki og framhaldsdeildini

Á hvørjum ári fara fleiri ung á eftirskúla í Danmark. Ein eftirskúli er ein skúli, har næmingarnir búgva og har tað ber til at taka prógv í teim somu lærugreinunum sum í framhaldsdeildini (8. - 10. flokki) í fólkaskúlanum. Men av ti at næmingarnir eru á skúlanum alt samdögrið, kann undirvisingen oftani vera upp á ein heilt annan máta enn í fólkaskúlanum.

Ein nevnd skal gera eitt uppskot til landsstýri um hvussu ein eftirskúli kann skipast í Føroyum og kundu vit, sum eru í nevndini hugsað okkum at vita, hvat næmingar í 7. - 10. flokki halda um henda spurning. Ti fara vit at biðja teg svara hesum 4 spurningunum eftir bestu samföring timi.

Vinarliga

Vegna nevndina

Thorben Johannessen

1) Hvørjum flokki gongur tú nú i? 468(7), 471(8), 486(9),
398(10).

2) Hevði tú kunna hugsað tær at gingið eitt ella fleiri ár í framhaldsdeildini í "eftirskúla"

492
NEI

238
8. fl.

629
9. fl.

957
10. fl.

3) Hevði tú farið hagar, um skúlin lá

647 i Havn

615 i eini stórari bygd

365 i litlari bygd

4) Hevði tú farið á eftirskúla, um undirvisingen var skipað

279 sum hon vanliga er í framhaldsdeildini

1335 á einhvönn örvísi hátt, (t.d. við nógvum sjálvstøðugum arbeiði, við skúlaarbeiði og kanningum uttanfyri skúlastovuna, við praktiskum arbeiði sum matgerð, fiskiskapi, landbúnað, reingerð við nógvari sjálvsábyrgd).

LANDSSKÚLAFYRISITINGIN

Falkavegi 6 . Postrum 379 . 110 Tórshavn
 Telefon 15555
 Avgreiðslutíð: Kl. 10-12 og 13-16

MÁLİÐ

Dagfesting 5 OKT. 1990
 J. nr. 4-8-2
(at skila til i svart)
 tj/ge

1. Svinoyar Kommuna
2. Fugloyar Kommuna
3. Húsa Kommuna
4. Mikladals Kommuna
5. Gjáar Kommuna
6. Skálavíkar Kommuna
7. Húsavíkar Kommuna
8. Viðareiðis Kommuna
9. Hests Kommuna
10. Nólsoyar Kommuna
11. Fámjins Kommuna
12. Kunoyar Kommuna
13. Haldórvíkur Kommuna
14. Skúvoyar Kommuna

Landsskúlastjórin hevur sett eina nevnd til at gera uppskot um, hvussu ein framhaldsskúli ella eftirskúli kann skipast í Føroyum, og metingar av, hvat tað hevði kostað.

Ein av möguleikunum er, at eftirskúlin leigar sær høli til undirvising og lærara- og næmingabústaðir í einihvørji bygd. Til tess at vita, um hesin möguleikin er til staðar, og til at ætla um, hvussu mikið kostnaðurin hevði verið, verður skrivað til nøkur bygdaráð eftir ávismum upplýsingum.

Nevndin hevði verið sera takksom fyri, um tit høvdu viljað svarað rættiliga nágrenniliga uppá spurningarnar, hóast vit væl vita, at als einki er vist um, hvat úrslit verður burturúr enn.

Skúlin hevði væntandi havt millum 20 og 40 næmingar. Til næmingabústaðir kunnu vanlig sethus brúkast, um vit ætla at 8 búgva í hvørjum, høvdu í mesta lagi 5 hús skula brúkst.

Til læraraíbúðir skulu 2 ella 3 hús brúkast.

Til undirvising skulu brúkast eini 4 høli til støddar sum vanligar skúlastovur og helst nøkur smærri høli afturat. Vanlig sethus kunnu brúkast til hetta við, tá kundi 1 hús verið til 2 skúlastovur, men er eitt bygdahús ella annað felagshús at leiga, hevði tað verið betri.

Harumframt hevði verið gott, um skúlin kundi leiga hesi úthús og útgerð: 1 hjall, 1 seyðahús ella seyðarúm, 1 neyst við báti til páhangara, og eitt sindur av jørð innan- og uttan-garðs.

./. Høvdu tit kunnað svarað á viðlagda blað, áðrenn 1. november 1990, hevði tað verið avbera gott.

Vil bygðaráðið hava gjöllari frágreiðing um spurnarblaðið, kunna tit venda tykkum til onkran av nevndarlimunum:

Jaspur Olsen, skúlastjóri, Vestmanna, tlf. 24105 ella 24302
Gunnvør Joensen, lærari, Nólsoy, tlf. 27033 ella 27119
Thorben Johannessen, ráðgevi, Tórshavn, tlf. 15555 ella 18204

Vinarliga

Nevndarinnar vegna

Thorben Johannessen
formaður

Er bygderréðið hugað fyrir, at ein aftirkátt vorður stovnaður í bygðini? _____

Hesi hús og hesin útbúnaður kundu mæguliga verið at leiða til eftirskúla í: